

Banatski kulturni centar, Novo Miloševo, izdavač je nove knjige Branislava Gulana, „Sudbina oduzete imovine“ (urednik je Radovan Vlahović, a recenzenti: Mirjana Mitrović i dr Danilo Tomić). Branislav Gulan, novinar, publicista i književnik je u knjizi “Sudbina oduzete imovine“ obradio tri oblasti: restituciju, crkvenu i zadružnu imovinu.

Tekstovi sabrani u ovoj knjizi rezultat su višedecenijskih istraživanja glavnih procesa i aktera koji su učestvovali u okolnostima od ideje, donošenja zakona pa do početka vraćanja oduzete imovine. Autor se ovim problemima počeo baviti 1978.godine. Istraživao je i sakupljao sve što se dešavalo u ovoj oblasti na prostorima nekadašnje SFRJ, a karakteristične primere prikazao i komentarisao. Razgovarao je sa gubitnicima i dobitnicima, običnim ljudima, ekspertima i onima koji skoro sedam decenija čekaju dedovinu. Sve što se dešavalo u ovoj oblasti u davnim vremenima istraživao je kroz arhive, dokumentaciju i knjige. Novija zbivanja pratio je lično, kroz dešavanja u tekućoj dnevnoj politici, njenom (ne) željenom odobravanju, opiranju i prinudnom ispravljanju nepravdi iz prošlog vremena.

U uvodnom delu se kaže da su naslednici imovine, oduzete i otete posle Drugog svetskog rata čekali više od šest i po decenija da se donese Zakon o restituciji i vraćanju imovine. Republika Srbija je bila jedna od poslednjih bivših komunističkih zemalja koja je donela taj zakon. Kada je reč o njegovom sprovođenju, još su to samo pionirski koraci. Od njega se očekuje da se spreče nove špekulacije, odnosno prodaja imovine, koja već ima vlasnike. Inače, oko 140,000 vlasnika i naslednika traži od države da im se vrati imovina oteta posle Drugog svetskog rata. Osnovni model na kom se zasniva Zakon o restituciji je vraćanje oduzete imovine u onim slučajevima gde je to moguće. To je najpravičniji i ujedno najjeftiniji način da se obeštete pravi vlasnici. Osim troškova, država od ovog obimnog posla očekuju i brojne koristi, iako je on veoma komplikovan i podrazumeva zadovoljenje istorijskih prava izvornih vlasnika. Ovo je poduhvat od velikog političkog i državnog značaja, jer će se tako konačno urediti zemljišne knjige i pojasniti vlasnički odnosi, što su ključni zahtevi stranih investitora. Iako donet sa višedecenijskim zakašnjenjem, i sadašnje vlasti, kao i mnoge pre njih, obećavaju da će ispraviti nepravdu i svima pošteno vratiti imovinu. Jer, kako je jedna država oduzela, tako druga, po istom kriterijumu, može i da vrati!

Zakonom o agrarnoj reformi iz 1945. godine Srpskoj pravoslavnoj crkvi oduzeto je oko 70.000 hektara plodne zemlje i šuma. Crkve su po tom zakonu mogle imati samo po deset hektara, a crkve i manastiri od izuzetne istorijske važnosti po 30 hektara zemlje i šume. Zakonom o nacionalizaciji iz 1958. godine crkvena imovina ponovo je došla

pod udar. Naime, tada je Srpska pravoslavna crkva ostala bez 1.181 zgrade. One su do tada

uglavnom služile za smeštaj sveštenika i njihovih porodica ili kao poslovni prostor. U Beogradu je praktično nacionalizovano sve osim zgrade Patrijaršije! I za povraćaj ove imovine donet je zakon čije je sprovođenje u toku. Crkvenim pregovaračima, sve vlasti, pa i predsednik Srbije, 2013. godine obećavale su vraćanje imovine. Imovinu očekuju sve verske zajednice na teritoriji nekadašnje Jugoslavije i Srbije. Ali, i to za sada ide „puževim korakom“.

U Vojvodini je posle Drugog svetskog rata ukupno nacionalizovano 668.412 hektara poljoprivrednog zemljišta, i to od 87.000 vlasnika. Najviše je oteto od podunavskih Švaba, i to 389.250 hektara, od 1.193 veleposednika je oduzeto 84.000 hektara, od crkava 34.522 hektara, od nezemljoradnika 42.000 hektara, a od takozvanih neprijatelja, kojima je imovina konfiskovana po presudi, 22.951 hektara. Za sada, najteža sudbina je u zadrugarstvu. Jer u ovoj oblasti se najmanje odmaklo u vraćanju imovine i donošenju zakona. Već tri decenije se obećava vraćanje oduzete zadružne imovine, više od 200.000 hektara i nekoliko hiljada zgrada. Samo u Vojvodini zadruge trenutno imaju oko 75.000 hektara takozvanih zadružnih njiva.

Međutim, zadrugari tvrde da je njihovih oranica mnogo više, jer su neka poljoprivredna preduzeća zadružnu imovinu prodavala kao društvenu. Iako zadružna imovina ima titulara, oni koji su do nje lako dolazili svesno su je i prodavali kako bi olako došli do bogatstva. Na kraju 2015. godine zadrugari čekaju političku volju partijske oligarhije da donese odluku o vraćanju imovine, ali i novi zakon o zadrugama. Jer, sad je na čekanju deset verzija nacarta novog zakona, ali nijedna nije stigla do Vlade Srbije i Parlamenta. U izradi je nova 11 verzija nacarta tog zakona uz novo obećanje da će zakon ugledati svetlo dana na kraju 2015. godine!

Dakle, uslov ulaska Srbije u Evropsku uniju je rešavanje problema restitucije, crkvene i zadružne imovine. Ne na obećanjima, već u zakonima, praksi i – životu! Odnosno, da naslednici postanu vlasnici dedovine!

Restitucija je suštinski važna za srpsko društvo jer dokazuje da je pravda dostižna i da se ne sme igrati osnovnim ljudskim pravima, a jedno od njih je pravo na svojinu. Zato je razumevanje, zbivanja i cilj objavljivanja, da pojave budu nauk sadašnjim i budućim generacijama, da ne čine slične greške, a generacije koje dodju, da ne moraju da ispravljaju nepravde. Treba voditi računa da se ispravljanjem starih nepravdi ne stvore nove koje će opterećivati društvo u ovom i narednom veku.

